

ŽARKO B. VELJKOVIĆ
Bulevar Arsenija Čarnojevića 170/20
RS-11176 Beograd
sapphousatthis@gmail.com

ŠTA ZNAČI †LOŠIN, LOŠINJ¹

Dva najstarija naselja na ostrvu Lošinju jesu *Velo Selo* i *Malo Selo*. Krčkoromanski naziv i jednog i drugog naselja i celoga ostrva jeste **Lošino*, docnije i **Lašino*, otkuda proističu italijanski oblici *Lossin(o)*, *Lossin grande*, *Lossin piccolo*, sporedno *Las(s)in*, kao i starohrvatski naziv celoga ostrva **Lošinь*, od kojega potiče italijansko službeno *Isola di Lussino*, *Isola dei Lussini*, *Lussin-grande*, *Lussin Grande*, *Lussinpiccolo*, *Lussin Piccolo*, *due Lussini* i sa druge strane hrvatski zastarelo †*Lošin*, a današnje *Lošinj*. U radu se daje etimologija krčkoromanskoga naziva, preciznije horonima ili možda nesonima **Lošino* od nekadašnje prisvojne sintagme *imenica + *Lošino*, npr. **Porto Lošino*, **Žalo Lošino* i sl., pri čemu je izvorni horonim ili možda nesonim glasio **Loša*, a to je u krčkoromanski preuzeta srednjegrčka reč **lásia* 'žbunje, šikara', koja se javljala u grčkoj toponimiji kao nesonim.

U svoja dva kapitalna dela *Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima* (Skok 1950: 34–54) i *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* (Skok 1972: 571, *Osor*) Petar Skok obradio je savremenu i istorijsku toponimiju Lošinja iz ugla istorijskih, kartografskih i jezičkih izvora i uvelike rasvetlio etimologiju nesonima *Lošinj*. A u svome radu *Ime otoka Lošinja* (Crnković 1988: 21–46) Nikola Crnković dao je dosad najsveobuhvatniji pregled istorijskih pomena i etimologijâ naziva *Lošinj*, dok je u delu *Veli Lošinj – iskonska civiliziranost i arhivsko blago* (Crnković 2001) izložio dosad najsveobuhvatniji pregled istorijskih i arhivskih fakata iz istorije Lošinja. Skok i Crnković iznose sledeće činjenice:

— Geografski gledano, ostrva Lošinj i Cres jesu dva ostrva spojena tankom prevlakom kroz koju je pre XVI veka prokopan plovni kanal, a prokopan je i drugi plovni kanal polovinom ostrva Lošinja. Ta dva ostrva sa okolnim manjim ostrvima prirodno čine manji ostrvski skup pod imenom *ostrvski skup Cres-Lošinj*.

¹ Zahvaljujem prof. Ranku Matasoviću sa Filozofskog fakulteta u Zagrebu, urednici *Folia onomastica Croatica* Dunji Brozović Rončević, kao i osoblju Arhiva u Rijeci na korisnim sugestijama i srdačno pruženoj pomoći. Jednako i akad. Darku Novakoviću (HAZU) na uputnim sugestijama.

— Prvi stanovnici ostrvskog skupa Cres-Lošinj jesu ilirski Japodi. Ceo ostrvski skup zvao se tad po ilirski *Apsor-* ili *Apsort-* po imenu centralnoga ostrva, današnjeg Cresa.

— Potom su se doselili stari Grci koji su preuzeli taj naziv od Japoda te su ostrvski skup zvali *Ápsor(rh)os* ili *Apsýrtides (nêsoi)*.

— Po dolasku Rimljana latinski naziv za ostrvski skup bio je *Apsorus (-os)* ili *Apsyrtides (insulae)*.

— Prelaskom početnog *a-* u *o-* krčkoromanski naziv za taj ostrvski skup glasio je **Opsoro*, prelaskom u ženski rod i sporedno **Opsora*. Docnije slabljenjem nenaglašenog *-o-* u *-a-* i **Opsaro*, sporedno **Opsara*, odakle vizantijski grčki **Opsara*. A daljim slabljenjem nenaglašenog *-a-* u *-e-* i **Opsero*, odakle italijanski *Ossero*.

— Po dolasku Hrvatâ, slovenski i hrvatski naziv za taj ostrvski skup jeste južnoslovenski **Опсорѣ*, kasnije *Osor*.

— Ceo je Lošinj sve do pred kraj srednjeg veka jedno nenaseljeno zemljište koje je pripadalo isključivo ili saužitnički sa Hrvatima romanskim zemljeposedicima, biskupiji i opštini u Osoru na Cresu te se tako i sâmo ostrvo prozvalo *osorsko*, ital. *Isola di Ossero*. Godine 1274. ostrvo je sve pod pašnjacima i hrastovim šumama i služi za napasanje ovaca i žirenje prasadi. A docnije, osnivanjem dvojne *Cresko-osorske kneževine* naziv *osorsko ostrvo* menja se pravozvanično u *creško-osorsko ostrvo*, ital. *Isola de Cherso e d'Ossero*.

— Najstarija naselja na Lošinju jesu dva hrvatska isprva pastirsko-poljoprivredna, a tek docnije ribarska i brodograditeljska sela *Velo Selo* i *Malo Selo* koja su zasnovana na donjoj polovini Lošinja nakon 1274. naseljavanjem Hrvatâ s ko-pna da budu *najmljeni pastiri osorske gospode*, ital. *pastori dei signori d'Ossero*. (Krčko)romanski naziv i jednog i drugog sela i celoga ostrva jeste **Lošino*, docnije slabljenjem nenaglašenog *-o-* u *-a-* i **Lašino*. I upravo se pod tim sasvim novim i drugačijim nazivom pominje prvi put celo ostrvo 1384., kao i oba sela na ostrvu 1389. godine. Od ovoga osnovnog krčkoromanskog naziva **Lošino* proističe stariji i pravilniji italijanski naziv celoga ostrva *Lossin(o)* i obaju sela na ostrvu *Lossin grande*, *Lossin piccolo*. A od docnijeg krčkoromanskog naziva **Lašino* proističe i italijansko sporedno ime celom ostrvu *Las(s)in*. Od osnovnoga krčkoromanskog naziva **Lošino* proističe i starohrvatski naziv celog ostrva **Lošinъ*, dok oba sela na ostrvu zadržavaju hrvatski naziv *Velo Selo* i *Malo Selo*. Od starohrvatskog oblika **Lošinъ* samoglasničkom zamenom slovenskoga *-o-* italijanskim *-u-* proističe italijanski naziv celog ostrva *Isola di Lussino* i obaju sela na ostrvu *Lussingrande*, *Lussin Grande*, *Lussinpiccolo*, čak i *due Lussini*, odakle sve potiče i najčešći italijanski naziv celog ostrva sa ojkonomom u množini *Isola dei Lussini*. Svi ti nazivi sa *-u-* najposle su i prevladali u XVIII veku u italijanskom kao službeno-administrativni te time i jezički normativni oblici, ali su se u lokalnoj lošinjskoj italijanskoj administraciji i dalje „verno“ upotrebljavali stari oblici sa *-o-*.

— Sve navedene oblike, i sa *-o-* i sa *-a-* i sa *-u-*, prati srednjelatinski i novolatinski koji za *Velo Selo* piše u genitivu *Lussini Magni*, valjda u ablativu mesta *Lussino Minori*, za *Malo Selo* piše u genitivu *Lussini Parvi*, a za celo ostrvo s eksplikativnim genitivom *insula Lossini*, *insula Lassini*, *insula Lussini*, kao i genitiv *Lussini* i genitivni ablativ *de Lussino*.

— Anticipirajući zamenu romanskog ženskog roda slovenskim muškim i polazeći od starohrvatskog naziva **Lošinъ*, a ne od krčkoromanskog **Lošino*, Skok predlaže etimologiju od romanskog (!) **Isola Apsina* »Osorsko ostrvo«, što bi bilo skraćeno za romansko **Isola Apsorina*, od latinskog **Insula Apsorina*. I to kao čistu pretpostavku jer je ovo sve fonetski teško ostvarivo i nema analogija. Izloženu etimologiju prihvata i Petar Šimunović kao verovatnu, za razliku od sviju ostalih, koje su što nenaučne, što fonetski neodgovarajuće (Šimunović 1998: 273)². A ja velim da je i ta Skokova etimologija fonetski neodgovarajuća jer se skraćivanje oblika **Isola Apsorina* može u romanskome izvršiti jedino preko sinkope *-o-* čime bismo dobili oblik **Isola Apsrina* > **Isola Apstrina* > **Isola Astrina*, što bi dalo danas nepostojeći oblik **Lostrina*, eventualno **Lostrinj* (up. Skok 1972: 43, *kapsa*; Anglade 1965: 56, *paistre*; Skok 1950: 42, *Ostrom*).

— Od starohrvatskog naziva celog ostrva **Lošinъ* potiče zastareli hrvatski naziv celoga ostrva †*Lošin* (XVII/XVIII v.), docnije i danas sa *-nj* *Lošinj*, fonetskim razvojem poput *garabin* > *garabinj*, daljim razvojem i *garabilj* (Стевановић и сар. 1965: 189) ili †*Norin* (XVII/XVIII v.) > **Norinj*, danas *Norilj* (Skok 1972: 524, *Norin*). No ipak, sve do u XIX vek ostrvo se nije uvek zvalo *Lošinj*, nego i dalje po imenu centralnoga ostrva ostrvskog skupa: *Cres*. Što se tiče današnjih zvaničnih naziva *Veli Lošinj* i *Mali Lošinj*, oni su veštački i nastali su kao prevod na hrvatski do kraja II svetskog rata važećih zvaničnih italijanskih imena *Velikog* i *Malog Sela* *Lussin Grande* i *Lussin Piccolo*. Ovde valja pomenuti i novolatinski oblik *Lossinium* od Fortisa (XVIII/XIX v.) nadalje³. Taj se oblik ne javlja niti jednom u arhivskoj građi ostrva Lošinja (Crnković 1988: 33–38) te tako i nije relevantan za

² Naime, Boterini (Botterini) izvodi od reči *lošavo* 'kamenito i vrletno mesto'; Boničeli (Bonicelli) izvodi od reči *lozine* 'stari podivljali panjevi'; Nikolić (Nikolich) pretpostavlja da je poreklo latinsko i izvodi od latinskog *luscinia* ili *luscinius* 'slavuj'; Brozičević izvodi od prideva *loš* usled »loših uslova na otoku, pa možda i vrlo loših«, čemu u prilog pogrešno navodi i češki toponim *Velké Losiny*, inače u izvornom značenju 'veliki jelenovi'; Skok isprva izvodi od našeg starog prezimena *Lošin* koje su po njemu nosili stanovnici Velog i Malog Sela, ali najposle izvodi od gorepomenutog latinskog **insula Apsorina*; Putanec izvodi od ilirskog ili predilirskog sufiksa *-l-* i keltske reči *inis* 'ostrvo' uz metatezu *n : s > s : n*; Derosi izvodi od latinskog ličnog imena *Lussius* ili *Lopsius* i sufiksa *-anum*; dok Crnković izvodi od pogrđnog apelativa *Vlašine* kako su po njemu Osorani zvali nadoseljene pastire, tj. *Vlahe* sa kopna (Crnković 1988: 22–45; odbacuje Šimunović 1998: 273).

³ Pismeno akad. D. Novaković: »...slat. *Lossinium*... taj se naziv višestruko spominje i u specijalističkim tiskanim izvorima, od Fortisa naovamo, a figurira i u naslovu jedne razmjerno novije rasprave (F. G. Gatti, "Lossinium; una comunanza bizantina nel Quarnero", *AMSI*, vol. XXXV, 1987).«

jezički razvoj naziva *Lošinj*, ali mislim da verno odslikava savremeni izgovor sa završnim *-nj* i stoga možemo kazati da je postao latinizacijom savremenog hrvatskog oblika *Lošinj*.

— Hrvatski je element na Lošinju jak, od zasnivanja *Velog Sela* i *Malog Sela* pa sve do današnjega vremena, a toponimija je na samom ostrvu većinski hrvatska, slovenska; Skok kaže: »U toponomastičkom pogledu Lošinj ide u najčistije hrvatske otoke«.

Pođimo od krčkoromanskoga naziva **Lošino*. Budući da je reč o zasnivanju dvaju sela na donjoj polovini jednoga ostrva, radi se o horonimu ili možda o nesonimu.

Zapitajmo se sada o poreklu glasa *-š-* u tom krčkoromanskom horonimu ili možda nesonimu **Lošino*. Glas *š* van suglasničkih grupa u dalmatoromanskome nastajao je dalmatoromanskom jodizacijom od sledećih latinskih sekvenci:

1) od *se*, *si* + *a*, *o*, *u*, razvojem: *se*, *si* > *sy* > *sj* > *š*, npr.

— (?) jadr. il. **grava-* 'kamen', izv. hor. **gravusia-* 'kamenit predeo'⁴ > lat. hor. **Gravusium* > rom. hor. **Gravusyu* > drom. hor. **Graušo* > **Grušo* > sjs. hor. **Gruš*, ozvuč. *Gruž* (Skok 1931: II; Skok 1973: 113, *Rava*; Станишић 2006, 67; Georgiev 1981: 305, 306, 307, 308; Skok 1933, 37, *gaun*; Skok 1971: 171, *Blaž*; jadr. il., ozvuč. *Ž. V.*)

— klat. **cerasea frux* > vlat. **cerasia* > rom. **kerasya* > drom. **kerša* > jsl. **крѣш(в)а* > sjs. jek. *kriješa*, *kriješva* (Skok 1972: 175, *kračun*; Skok 1973: 630, *vršva*)

— (?) ie. **almos* 'bela voda, reka' > (?) il.-B **almas*, izv. hor. **almusia-* 'predeo oko reke' > lat. ojk. **Almusium*, **Almisium* > rom. ojk. **Almisyu* > drom. ojk. **Olmišo* > jsl. ojk. **Лмишь* > sjs. ojk. *Omiš* (etim. *Ž. V.*; Skok 1934: 109; Skok 1973: 541, *Ulcinj*; Lewis et Short 1891: 252, *Brundisium/Brundusium/Brunda*; Georgiev 1981: 174, 351, 352; Gluhak 1993: 365, *labud*, 452, *olovo*)

— lat. *pertundere* > vlat. **pertusiare* > rom. **pertusyare*, izv. **pertusya* > drom. **Pertuša* > sjs. top. *Prtuša*, kao i top. **Prtuša*, danas *Vela* i *Mala Prduša*, *Prdusa* (Skok 1950: 131, 236, 238; Lewis et Short 1891: 1359, *pertundere*; Väänänen 1963: 95, §195; *Vela* i *Mala Prduša* etim. *Ž. V.*)

— (?) ie. **wro²g(-o)-* > (?) il.-B **raga-* '(morski) jaz', izv. hor. **ragusia-* 'predeo kod (morskog) jaza' > lat. nes. **Ragusium* > rom. nes. pa ojk. **Ragusyu* > drom. ojk. **Raušo* > **Ruš(o)* > alb. egz. ojk. *Rush* (etim. *Ž. V.*; Skok 1931: II; Lewis et Short 1891: 252, *Brundisium/Brundusium/Brunda*; Georgiev 1981: 174; Станишић 2006: 280, *ρίνος*; Chantraine 1977: 971, 972, *ρήγυυμι*, *ρώξ*)

⁴ Oblici pod znakom pitanja predstavljaju moj pokušaj i samo pokušaj rekonstrukcije fonetskog izgleda ilirskih reči, katkad i njihovih indoevropskih praoblika, a na osnovu glasovnih alternacija koje je sistematski dao Vladimir Georgiev (Georgiev 1981: 174).

– lat. *sabulosus* ‘peščan’ > rom. **sablosu*, izv. **sablosia* ‘peščara’ > drom. **Sabluša* > jsl. **Саблша* > sjs. top. **Sabuša*, danas *Zabuša, Sabusa, Soabusa* (etim. Ž. V.; Skok 1950: 97, 98, top. *Sabuša*, top. *Jabučina* i *Dužac sa l > u*); Lewis et Short 1891: 1609, *sabulosus*; Väänänen 1963: 91, §185. *-ia, -ía*)

– hel. grč. *Anastásios* > lat. *Anastasius* > rom. **Anastasyu* > drom. **Stošo* > sjs. hip. *Stošo, Stoša* i patr. *Stošić* (Skok 1971: 40, *Anastas*; Skok 1973: 339, 340, *Stošija*; Грковић 1977: 11–15. (СП, ЗН, РКД), 189, *Стоша, Стошо*)

– hel. grč. *Anastasía* > lat. *Anastasia* > rom. **Anastasya* > drom. **Stoša*, anal. (sa *-j-* prema *Anastasia*) **Stošja* > sjs. †*Stoša, Stošija* (Skok 1973: 339, 340, *Stošija*; anal. Ž. V.)

– lat. *tortuosus* > rom. **tortuosu*, izv. **tortuosia* > drom. **Tortuša* > sjs. top. i hor. *Trtuša* (Skok 1950: 111, 127, 128; Väänänen 1963: 91, §185. *-ia, -ía*)⁵.

2) od *sse, ssi + a, o, u*, razvojem: *sse, ssi > ssy > sy > sj > š*, npr.

– klat. **Bassiana terra* > rom. **Basyana* > drom. **Bošana* > sjs. top. *Bošana* i hor. pl. *Bošane* (Skok 1950: 71)

– lat. *Cassianus* > rom. **Kasyanu* > drom. **Košano*, anal. (sa *-j-* prema *Cassianus*) **Košjano* > sjs. **Košan, Kojšan* u top. *Sukošan* i *Sukojšan* (Skok 1933: 48; anal. Ž. V.)

– klat. **osseata piscis* > vlat. **ossiata* > rom. **osyata* > drom. **ušata* > sjs. *ušata* (Skok 1933: 48)⁶.

3) od *ansi + ō*, razvojem: *nsi > si > sy > sj > š* (Väänänen 1963: 67, §121. *ns*), npr.

– lat. *mansio, mansionis* > vlat. **masio, masionis* > rom. **masyone* > drom. **mošune* > sjs. *mošun* (Skok 1950: 57)⁷.

⁵ Up. i lat. *Arsia* > rom. **Arsya* > istar. rom. **Arša* > jsl. **Раша* > sjs. hidr. *Raša* (Skok 1972: 111, *Raša*), vlat. **ursiu(m)* > rom. **ursyu* > dačk. rom. **Uršu* > rum. ojk. †*Urşova, Orşova* (Вељковић 2009: 72). Kao zanimljivost, uočenu u toku istraživanja, navodim i primer koji je na prvi pogled starogrčki, latinski i dalmatoromanski, ali je zapravo hrvatski, recentan: *Nijaša* »ime vrha na ostrvu Svetac, koje je posvećeno sv. Andriji« (Skok 1950: 224). Prva je pomisao da je reč o starogrčkoj sintagmi **niphás (nēsos)* ‘snežno ostrvo’ u vulgarnolatinskoj „preradi“ **Niphasia (insula)* i „dora-di“ (prema *nix, nivis* ‘sneg’) **Nivasia*, što daje drom. **Niaša*, sjs. *Nijaša* i sl. Međutim, taj je topnim isprva glasio **Varh Andrijaša* u značenju »vrh ostrva *Andrijaša*, što je, onda, starije ime ostrva Svetac«, potonjim razvojem **Varndrijaša, Varnrijaša, Varnijaša*, iz čega je napose rekonstruirano **var Nijaša* ‘vrh po imenu *Nijaša*’, kraće *Nijaša* (etim. Ž. V.; Skok 1971: 42, *Andreja*; Skok 1950: 179, nap. 4).

⁶ Up. i stgrč. *Λισσόζ* > lat. *Lissus*, spor. *Lissum* > vlat. **Lissiu(m)* > rom. **Lesyu* > balk. rom. **Leš(u)* > jsl. *Лѣшь* > sjs. jek. *Lješ* (Loma 1990/91: 291; Lewis et Short 1891: 1071, *Lissus*).

⁷ Up. i klat. **hortensium solum* ‘vrtni predeo’ > vlat. **ortesiu(m)* > rom. **Ortesyu* > balk. rom. **Orteš(u)* > sjs. ojk. hiperjek. *Ortiješ*, spor. *Rtiješ, Vrtiješ* (Вељковић 2012: 155), što bi bilo: *ensi + a, o, u*.

4) od *ssō* + suglasnik, razvojem: *ssō* > *sū* > *siu* > *sju* > *šu* (Skok 1972: 58, *kašula*), npr.

— lat. *missorium* > rom. **messoriū* > drom. **mesurjo* > **mesijurjo* > **mesjurjo* > **mešurjo* > jsl. **мьшурь* > sjs. *mašur* (Skok 1933: 95)

— lat. *excussorius* > rom. **eskussoryū* > drom. **skosurjo* > **skosiurjo* > **skosjurjo* > **skošurjo* > jsl. **скошурь* > sjs. *skošur* (Skok 1933: 125)⁸, pri čemu bi prve tri jodizacije bile starijeg, a četvrta mlađeg datuma.

⁸ Up. i stgrč. *καταστολή* > lat. *castula* > vlat. anal. (prema *assula* = *astula*) **cassula*, **cassūl* > rom. **kassul* > balk. rom. **kosul* > **kosiul* > **košul* > sjs. *košulja* (Skok 1972: 58, *kašula*; Walde 1910: 139, 140, *castula*; Liddell et Scott 1874: 361, *καταστολή*; Lewis et Short 1891: 182, *assula*; anal. Ž. V.), što bi bilo: *ss* + *ū*. Na ovom mestu naveo bih pouzdane primere za očuvanje latinskog međuvokalskog *ss* kao dalmatoromanskog *s*: lat. *brassica* > rom. **brassica* > drom. **broska*, **bruska* > sjs. *broska*, *broskva*, *bruskva* (Skok 1971: 217, 218, *broska*), gal. lat. **cassanus* > anal. (prema *fresenius*) **cessenus* > rom. **kessenu* > drom. **Keseno* > jsl. **Чьсено* > sjs. hor. čak. **Časeno*, čak. *Caseno* (Skok 1971: 253, *Caseno*; Greimas 2001: 103, *chesne*), lat. *Cissa* > rom. **Kessa* > drom. **Kesa* > jsl. **Чьс*, sjs. **Čas* - u top. čak. **Časka*, *Čaška*, čak. *Vala Caska* (Skok 1950: 69; Ивић и сар. 1998: 66, *Рашко поље*), klat. **caput grossum* > rom. **kapu grossu*, **kapo grosso*, u nap. slož. **kapogrosso* > drom. **Karogruso* > sjs. patr. *Kagrusović* (Skok 1971: 706, 707, -ić; Lewis et Short 1891: 830, *grossus*; Darmesteter 1895: 9, nap. slož.), stgrč. *κυπάρισσος* > lat. *cupressus* > rom. **kupressu* > drom. **Kupreso* > jsl. **Кү(м)прѣсь* > sjs. top. ik. *Kumpris* (Skok 1950: 194; Skok 1971: 56, *arcipreš*; Peco 1980: 150, oblik *Čemprijesi*; Lewis et Short 1891: 499, *cupressus*; -b, ik. Ž. V.), lat. *massa* > rom. **massa*, izv. **massaryū*, od čega izv. **massarina terra* > drom. pl. **Masarine* > sjs. nes. *Masarine* (Skok 1950: 92, 93; Lewis et Short 1891: 1117, *massa*; Niermeyer 1976: 660, *massarius*), lat. **mons crassus* > rom. **Monte grassu* > drom. **Montograso* > jsl. **Мжтогрась* > sjs. or. *Mutogras* (Skok 1933: 11; Lewis et Short 1891: 477, 478, *crassus*), stgrč. *ábyssos* > lat. *abyssus* > rom. **abissu* > drom. **obiso* > sjs. *obis*, i kao top. *Obis* (Skok 1971, 56, *abis*; Vinja 1967: 211), lat. *fossatum* > rom. **fossatu* > drom. **fosato*, **fusato* > sjs. *posat*, *fusat* (Skok 1973: 526, 527, *fosa*; Lewis et Short 1891: 774, *fosso*), lat. **recessus maris* > rom. **rekešu* > drom. **rekeso* > sjs. *rekesa* (Skok 1973: 125, *rekesa*), lat. *russus* 'rujni' > rom. **rossu* 'crven, rid' > drom. **rosol*-a uz im. **kunja* 'šiljato brdo, šiljak' (< rom. **kunya*, izv. od **kunyarē* < lat. *cuneare* 'biti šiljat') i u or. **Kunja rosa* 'šiljato brdo sa zemljom crvene boje' > **Kunjarosa* > jsl. or. **Кыъароса*, anal. (prema *тынь* 'greda reljefa, pregrada') **Тыъароса* > sjs. or. *Tinjarosa* (etim. Ž. V.; Skok 1950: 56, 67, or. *Tinjarosa*, 244. anal. -čep u *Koločep*; Lewis et Short 1891: 497, *cuneare*, 498, *cuneus*, *Cuneus*, 1607, *russus*; Вељковић 2009: 83; Väänänen 1963: 95, §195; Skok 1973: 471, *tin*: tinj, Tinj), lat. *Issa* > rom. **Issa* > drom. **Isa* > sjs. nes. *†*Jis*, *Vis* (Skok 1950: 192, 193). Kao zanimljivost, uočenu u toku istraživanja, navodim i primer koji bi na prvi pogled odslikavao završnim -žur latinsko -*ssōrium*, ali je zapravo reč o sintagmi sa lat. komp. *major*: rom. (na Balkanu i Jadranu) **gribo madžore*, **gribo madžore* 'veliko brdo stenja', i kao nes. u nap. slož. **Gribo-madžore* > **Gribomodžore* > **Grimmodžore* > balk. rom. nes. **Grimožure* > sjs. nes. *Grimožur* 'ostrvo na Skadarskom jezeru' (etim. Ž. V.; Skok 1971: 618, 619, *gripa*: *greppo*; Skok 1950: 66, *grippum*, 180, *hrib*: *b* = *pp*; Skok 1972: 358, *major*: *Remaür*; Ивић и сар. 1998: 57, *Миџор*; za to da rom. *labijal* + *vokal* u *sinkopi* + *m* daje balk. rom. *m* up. rom. or. u nap. slož. *(E)*piskopomonte* 'brdo na kom je episkopova crkva' > balk. rom. or. **Piškomonte* > jsl. or. kalk. **Пишкова главица* > sjs. or. metat. *Šipkova glavica* »brdo u Gradini u Crnoj Gori gde leže ruševine manje crkve na arheološkom kompleksu *Gradina* koji se kod Porfirogenita naziva imenom *Lontodokla*«, iz moga članka pod naslovom *Порфирогенитова „Лонтодокла“ данашњи Љутотук – неколики балканоромански топоними Бјелопавлићког краја* (u objavljivanju).

Iz ugla ovih četiriju fonetskih pravilnosti za poreklo glasa -š- van suglasničkih grupa u dalmatoromanskome analizirajmo krčkoromanski horonim ili možda nesonim **Lošino*:

– latinska sekvenca *se, si + a, o, u* daje dalmatoromansko *ša, šo* te tako -ši- u **Lošino* nikako ne bi moglo postati tim fonetskim razvojem.

– latinska sekvenca *sse, ssi + a, o, u* daje dalmatoromansko *ša, šo* te tako -ši- u **Lošino* nikako ne bi moglo postati ni tim fonetskim razvojem.

– latinska sekvenca *ansi + ō* daje dalmatoromansko -ošu- te tako -oši- u **Lošino* nikako ne bi moglo postati takvim fonetskim razvojem.

– latinska sekvenca *ssō +* suglasnik daje dalmatoromansko -šu- te tako -ši- u **Lošino* nikako ne bi moglo postati niti tim fonetskim razvojem.

Stoga je zaključak da završno -ino u krčkoromanskom horonimu ili možda nesonimu **Lošino* mora biti izvestan (krčko)romanski sufiks (špac. Ž. V.). Reč može biti o sledeća dva sufiksa:

– o romanskom i krčkoromanskom pridevskom sufiksu -ino, -ina koji označava pripadanje određenom mestu ili području, odnosno (poimeničenjem) stanovnika ili stanovnicu određenog mesta ili područja i javljao se u lokalnom toposu, up. lat. *mulgare* > vlat. **mulgariu(m)* ‘mesto za mužu, mužara’ > rom. **molgaryo*, izv. **molgarino/-ina* ‘koji pripada mužari’, od čega izv. **valle molgarina* ‘uvala (od) mužare’ > krom. **Morgarina* > jsl. **Мргарина* > sjs. *Margarina* ‘uvala na Susku’, lat. *terebrā* ‘svrdlo’ > rom. **terebrā* ‘svrdlo’, *‘babin zub’ > krom. **Televra* ‘vrh Osorščice na Lošinju’ sa izv. **Televrino/-ina* ‘koji pripada vrhu Osorščice’, od čega izv. **Kima Televrina* ‘vrh Osorščice’, skraćeno **Televrina* > sjs. *Televrina* ‘vrh Osorščice na Lošinju’ i krom. **Kerso* ‘Cres’, izv. **Kersino* (javlja se i **Kersano*) ‘koji pripada Cresu, stanovnik mesta Cresa’ (Skok 1950: 35, 36, 40: *p* > *ar*, 43, 45, 50, slika 6; Skok 1971: 265 *cima*²; Lewis et Short 1891: 1170, *mulgare*; Väänänen 1963: 73, §135, 88, §176).

– o romanskom i krčkoromanskom deminutivnom ili hipokorističkom imeničkom sufiksu -ino koji se javljao u lokalnom toposu i koji se mogao dodavati čak i „gotovim“ toponimima na -a, up. rom. **valle de aura, valle d’aura* ‘uvala (od) povetarca’ > krom. **Val d’avra* > **Valdara* > **Baldara* > **Baldarino* > sjs. *Baldarin* ‘uvala na Cresu’ i vlat. **bulbare* ‘praviti klobuke ili guku’ > rom. **bulbare*, izv. **bulba* ‘grba’ > krom. **Bulba* > **Bulbino* > sjs. *Bulbin* ‘vrh na Lošinju’ (etim. Ž. V.; Skok 1950: 43; Karta SFRJ 1974; Lewis et Short 1891, 206, *aura*, 254, *bulbatio*; Skok 1971: 17, *ajer*, 722, -in⁴; Skok 1972: 581, *ovrata*; Väänänen 1963: 95, §195).

U prvom slučaju, krčkoromanski horonim ili možda nesonim **Lošino* bio bi „skraćen“ od nekadašnje prisvojne sintagme *imenica + *Lošino*, npr. **Porto Lošino*, **Žalo Lošino* i sl. (Skok 1950: 32, *Lupeški porat*, 50, *Porat*; Karta SFRJ 1974)

kao što je i gornje krom. *Televrina* od **Kima Televrina*, pri čemu bi izvorni horonim ili možda nesonim glasio **Lošo* ili čak **Loša* (Skok 1950: 45, *Televrina*, **Kima Televrina*, *Televrino/-ina* < *terebra*).

U drugom slučaju, krčkoromanski horonim ili možda nesonim **Lošino* bio bi deminucijski ili hipokoristički „produžen“ od izvornoga horonima ili možda nesonima koji bi glasio **Loša*.

Opređeljujem se za lakše primenljivu prvu mogućnost te zaključujem da je krčkoromanski horonim ili možda nesonim **Lošino* ‘oslobođen’ pridevskog sufiksa *-ino/-ina* glasio izvorno **Lošo* ili **Loša*.

Nadalje, iz ugla onih četiriju fonetskih pravilnosti za poreklo glasa -š- van suglasničkih grupa u dalmatoromanskome ponovno analizirajmo, ali sad ove »kraće« krčkoromanske horonime ili možda nesonime **Lošo* ili **Loša*. Ne zaboravimo, pritom, da je glas -o- u prvom slogu reči mogao postati bilo od latinskog *o*, bilo od latinskog *a*, dalmatoromanskim prelaskom *a* > *o* u prvom slogu reči; takođe ni to da na ostrvskom skupu Cres-Lošinj postoje i poreklom srednjegrčki topónimo (Skok 1950: 46, 48), isto tako ni aferezu, otpadanje početnog sloga pred akcentom u dalmatoromanskom kod reči latinskog ili starogrčkog porekla (Skok 1933: 20), dok se kod reči srednjegrčkog porekla to odnosi samo na imena.

Stoga se otvaraju sledeće mogućnosti kako je glasio latinski ili možda srednjegrčki etimon krčkoromanskog horonima ili možda nesonima **Lošo* ili **Loša* (pri čemu *ansi* + *ō* i *ssō* + suglasnik izbacujemo kao fonetski neodgovarajuće):

- **Loseus/-eos*, **Losea*, **Loseum/-eon* ili **Losius/-ios*, **Losia*, **Losium/-ion*
- **Losseus/-eos*, **Lossea*, **Losseum/-eon* ili **Lossius/-ios*, **Lossia*, **Lossium/-ion*,

odnosno:

- **Laseus/-eos*, **Lasea*, **Laseum/-eon* ili **Lasius/-ios*, **Lasia*, **Lasium/-ion*
- **Lasseus/-eos*, **Lassea*, **Lasseum/-eon* ili **Lassius/-ios*, **Lassia*, **Lassium/-ion*,

odnosno:

- *slog + *loseus*, *losea*, *loseum* ili *slog + *losius*, *losia*, *losium*
- *slog + *losseus*, *lossea*, *losseum* ili *slog + *lossius*, *lossia*, *lossium*,

odnosno:

- *slog + *laseus*, *lasea*, *laseum* ili *slog + *lasius*, *lasia*, *lasium*
- *slog + *lasseus*, *lassea*, *lasseum* ili *slog + *lassius*, *lassia*, *lassium*.

Pretraga latinske leksike ne urađa nikakvim plodom (Lewis et Short 1891: 1037, 1038, *las(s)-*, 1078, *lor-*, *lot-*, 1866, *thalass-*), stoga reč mora biti grčka, odnosno, kako smo rekli, srednjegrčka i mislim da valja tražiti imenicu ili pridev na *-s(s)ios*, *-s(s)ia*, *-s(s)ion*. Reč je, cenim, o starogrčkoj imenici *lásia* ‘žbunje, šikara’ (Liddell et Scott 1874: 407, *λάσιος*) koja se javlja i u antičkoj topografiji dvaputa

kao nesonim – kao sporedno ime ostrva Lezba i kao ime jednoga ostrvceta pored Likije (Lewis et Short 1891: 1038, *Lasia*). Tako da pretpostavljamo srednjegrčku imenicu **lásia* ‘žbunje, šikara’ koja je postala ili horonim u značenju ‘šikara/gusta šuma (na Lošinju)’ ili nesonim u značenju ‘šikarno/šumovito ostrvo (Lošinj)’.

Na taj bi način ostrvu Lošinju ime nadenuili Grci, Vizantinci, u periodu svoje vlasti nad dalmatinskim gradovima od 535. do 924. (Остргоропски 1969: 89; Šišić 1920: 108), i to usled šikarnosti, odnosno šumovitosti ostrva koju u svom duku od 3. 3. 1274. pominje mletački oblasni gospodar Lorenzo Tjepolo (Crnković 2001: 15).

Treba neizostavno pomenuti i to da je na ostrvcetu Palacol ili Mačaknar pored Lošinja arheološki potvrđeno vizantijsko utvrđenje, što svedoči i lokalna legenda koja kaže da je na Palacolu/Mačaknaru i susednoj mu Orudi bilo vizantijskih grčkih monaha koji su imali posede na Lošinju (Crnković 1988: 23, 24; Skok 1950: 42, 165). Pritom, Petar Skok izvodi nesonim *Oruda* od sjs. *oruda* ‘oruđe’ (Skok 1950: 167), dok Nikola Crnković smatra da su oba ostrvceta nekada nosila naziv *Oruda* koji izvodi iz starogrčkog i srednjegrčkog *choirádes* ‘grebenovi’, reči potvrđene u grčkoj toponimiji (Crnković 1988: 24). A ja velim da bi pre moglo biti od vizantijske grčke sintagme *araiōdeis nēsoi* [areodis nisi] ‘tanušna ostrva’, odnosno od vizantijskog grčkog prideva *araiōdēs* [areodis] ‘tanušan’ (Sofocles 1900: 243, *ἀραιώδης*; Liddell et Scott 1874, 99, *ἀραιός*) u nominativu množine muškog roda i vulgarnogrčkome vidu *arúdes* [arudes] (Trijandafilidis 1995: 117, §377), od čega dalmatoromanskim prelaskom *a > o* u prvom slogu reči i prilagođavanjem u množinu *a*-deklinacije krčkoromansko **Orude*, otkuda naše starije množinsko **Orudi* (up. Šimunović 1998: 272), današnje *Oruda*.

Literatura:

- ANGLADE, JOSEPH. 1965. *Grammaire élémentaire de l'ancien français*. Paris: Armand Colin.
- CRNKOVIĆ, NIKOLA. 1988. Ime otoka Lošinja. *Vjesnik historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu*, 30, Pazin-Rijeka: Arhiv u Rijeci, Arhiv u Pazinu.
- CRNKOVIĆ, NIKOLA. 2001. *Veli Lošinj – iskonska civiliziranost i arhivsko blago*. Rijeka: Državni arhiv u Rijeci.
- DARMESTER, ARSÈNE. 1895. *Cours de grammaire historique de la langue française III*. Paris: Ch. Delagrave.
- ДЕДИЈЕР, ЈЕВТО. 2004. *Херцеговина*. Гацко: ДОБ.
- Ђурић-Козић, Обрен. 2004. *Шума, Површ и Зупци у Херцеговини*. Гацко: ДОБ.
- GEORGIEV, VLADIMIR. 1981. *Introduction to the history of the Indo-European languages*. Sofia: Bulgarian academy of sciences.
- GLUHAK, ALEMKO. 1993. *Hrvatski etimološki rječnik*. Zagreb: August Cesarec.
- GREIMAS, ALGIRDAS JULIEN. 2001. *Dictionnaire de l'ancien français*. Paris: Larousse-Bordas.
- ГРКОВИЋ, МИЛИЦА. 1977. *Речник личних имена код Срба*. Београд: Вук Караџић.
- ИВИЋ и сар. 1998. *Етимолошки одсек Института за српски језик САНУ – Огледна свеска*. Београд: САНУ.
- Karta SFRJ. 1974. *Karta SFRJ 1:25000, 418-3-1 (Rab 3-1)*, Beograd.
- LIDDELL et SCOTT. 1874. *Greek-English lexicon*. Oxford: Clarendon press.
- LEWIS et SHORT. 1891. *A Latin dictionary*. Oxford: Harpers & brothers.
- LOMA, ALEKSANDAR. 1990/1. *Sloveni i Albanci do XII veka u svetlu toponomastike, Stanovništvo slovenskog porijekla u Albанији*. Титоград (Подгорица): Стручна књига.
- NIERMEYER, J. F. 1976. *Mediæ Latinitatis lexicon minus*. Leiden: Brill.
- ОСТРОГОРСКИ, ГЕОРГИЈЕ. 1969. *Историја Византије*. Београд: Просвета.
- РЕСО, АСИМ. 1980. *Pregled srpskohrvatskih dijalekata*. Београд: Научна књига.
- СКОК ПЕТАР. 1931. Les origines de Raguse – étude de toponymie et de linguistique historiques. *Slavia*, 10, Praha, 449–500.
- СКОК, ПЕТАР. 1933. *Od koga naučiše jadranski Jugosloveni pomorstvo i ribarstvo?* Split: Hrvatska štamparija Gradske štedionice Split.
- СКОК, ПЕТАР. 1934. *Dolazak Slovena na Mediteran*. Split: Jadranska straža.
- СКОК, ПЕТАР. 1950. *Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima*. Zagreb: JAZU.
- СКОК, ПЕТАР. 1971. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I. Zagreb: JAZU.

- SKOK, PETAR. 1972. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, II. Zagreb: JAZU.
- SKOK, PETAR. 1973. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, III. Zagreb: JAZU.
- SOFOCLES, E. A. 1900. *Greek lexicon of the Roman and Byzantine periods*. New York: Charles Scribner.
- СТАНИШИЋ, ВАЊА. 2006. *Увод у индоевропску филологију*. Београд: Чигоја.
- СТЕВАНОВИЋ и сар. 1965. Речник српскохрватског књижевног и народног језика, III. Београд: САНУ.
- CHANTRAINE, PIERRE. 1968. *Dictionnaire étymologique de la langue Grecque*, I. Paris: Klincksieck.
- CHANTRAINE, PIERRE. 1977. *Dictionnaire étymologique de la langue Grecque*, IV. Paris: Klincksieck.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR. 1998. Pabirci iz cresko-lošinjske dijalektologije i toponimije. *Folia onomastica Croatica*, 7, Zagreb, 267–280.
- ŠIŠIĆ, FERDO. 1920. *Pregled povijesti hrvatskoga naroda*. Zagreb: JAZU.
- TRIJANDAFILIDIS, MANOLIS A. 1995. *Mala novogrčka gramatika*. Tesalonika (Solun): Aristotelov univerzitet.
- WALDE, ALOIS. 1910. *Lateinisches etymologisches Wörterbuch*. Heidelberg: Carl Winter.
- VÄÄNÄNEN, VEIKKO. 1963. *Introduction au Latin vulgaire*. Paris: Klincksieck.
- ВЕЉКОВИЋ, ЖАРКО. 2008. Српско име Урош из далматског врела, *Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор*, 74/1–4, Београд, 63–94.
- ВЕЉКОВИЋ Б., ЖАРКО. 2012. Четири предсловенске реке златиборског краја. *Међај*, XXXII/83–84, Ужице, 146–161.
- VINJA, VOJMIR. 1967. Le Grec et le Dalmate. *Zeitschrift für Balkanologie*, V/2, München, 203–223.

What does †*Lošin*, *Lošinj* mean?

Abstract

The two oldest settlements on the Croatian island of Lošinj are *Velo Selo* and *Malo Selo*. These two Croatian settlements, as well as the island itself, also had the Vegliot name **Lošino*, and later the secondary **Lašino*, from whence the Italian forms *Lossin(o)*, *Lossin grande*, *Lossin piccolo* and the secondary *Las(s)in* originate, as well as the Old Croatian name for the island **Lošinъ*. The official Italian forms *Isola di Lussino*, *Isola dei Lussini*, *Lussingrande*, *Lussin Grande*, *Lussinpiccolo*, *Lussin Piccolo* and *due Lussini* originate from this, as well as the obsolete Croatian †*Lošin*, and the modern-day *Lošinj*. In the article, the etymology of the Vegliot name, more precisely the choronym or possibly nesonym **Lošino* is provided by means of the Romance and Vegliot possessive suffix *-ino/-ina* and the disappearance of the noun from the Vegliot possessive syntagm **noun + Lošino*, eg. **Porto Lošino*, **Žalo Lošino* etc., in which case the original choronym or nesonym had the form **Loša*. This form **Loša* originated from the Middle Greek word **lāsia* ‘bushes, thick forest’ which was present in Greek toponymy as a nesonym. Thus the choronym or nesonym **Lošino* had the same progression as in the Latin and Romance *terebra* > Vegliot **Televra* with the possessive **Televrino/-ina* > **Kima Televrina* > **Televrina* > Croatian *Televrina*. Aside from this, certain names, proper names and words are etymologically interpreted or revised: *Baldarin*, *Bulbin*, *Grmožur*, **Gruš* (today’s *Gruž*), **Koššan*, *košulja*, *Kumpris*, *Nijaša*, *Omiš*, *Ortiješ*, **Orudi* (today’s *Oruda*), **Piškova glavica* (today’s *Šipkova glavica*), **Prtuša* (today’s *Vela i Mala Prduša*, *Prdusa*), **Ragusium*, **Sabuša* (today’s *Zabuša*, *Sabusa*, *Soabusa*), *Stošija*, *Tinjarosa*.

Ključne riječi: †*Lošin*, *Lošinj*, horonim, nesonim, toponim, srednjogrčki, latinski, krčkoromanski, dalmatoromanski, hrvatski

Key words: †*Lošin*, *Lošinj*, choronym, nesonym, toponym, Middle Greek, Latin, Vegliot, Dalmatian, Croatian